

Kjølurin og stevnið er úr eik. Mynd: Rúni Johansen

Vraklutirnir í Hvalba

El ligamlir

—Vit goyma teir lutir, sum eru funnir og fara at samstarva við kavara um at kanna vrakið á botni. Tað er sannlíkt at talan er um ófriðaskipið, sum fór á land í 1629, sigur Símun Arge, fornfrøðingur

Umboð fyri Fornminnis-savnið hava verið í Hvalba og kanna tær vrakrestir, sum eru skolaðar uppá land, aftaná uppgangin herfyri.

—Tað eru trý stykkir, sum eru komin uppá land. Tað eina pettið er av einum kjøli og hini bæði eru partar av einum stevni, sigur Símun Arge.

—Tað sæst tíðuliga, at stykkini hava brotið seg leysan frá skrokkinum nýliga. Brotið er frískt í benid. Í stevnistykkjunum sæst tíðuliga, at tikið er út fyri borðunum og onkur rest av hesum siggjast eisini. Eisini sæst okkurt jarnband, sigur Símun Arge, fornfrøðingur.

Goymast

—Í fyrstu atløgu er atlanin at goyma lutirnar í onkrum úthúsi í Hvalba. Umráðandi er, at viðurin ikki verður ov skjótt turkaður.

Føroyingar hava ikki nakrar royndir við forn-lutum, sum eru funnir á havsins botni. Tí eru vit

heldur ikki fyrireikaðir uppá at bjarga vrakum. Konserveringin er torfør og kostnaðarmikil. Tí verður vrakið liggjandi, men tó verður farið at kannað tað.

—Vit hava í lötuni ikki nakrar pengar til at fara at gera kanningar á botni. Mest sannlíkt verður tí, at vit fara at samstarva við kavara í landinum, at hyggja eftir um teir finna meir á botni, sigur Símun Arge.

Ongin lóg

Ongin lóg er fyri fornlutir, sum eru funnir á

havsins botni.

—Tað finnst kavara, sum leita í vrakum í Føroyum. Tí átti ein tilik lóg at verið samtykt. Tað er ofta soleiðis, at gamlir lutir, sum verða funnir, teir tola ikki at verða tiknir úr sjónum. Tá teir koma uppá land, so krystalliserast saltið og eitt nú jarn sindrast. Var ein lóg, so kundu vit bjarga hesum lutum við konservering, sigur Símun Arge.

Kolevni 14

Símun Arge sigur, at ikki eru ætlanir um tíðar-

fasta teir lutir, sum funnir eru við kolevni 14 royndini.

—Við hesi royndini bert til at staðfesta pluss-minus 80 ár, hvat tíðarskeið luturin stavar frá. Og tað kunnu vit ikki rættuliga brúka til nakað í hesum førinum.

Tað finnst nógvar frásagnir um turkaskipini. Og vit hava keldur, sum prógva, at eitt ófriðaskip fór á land í Hvalba í 1629. Hetta stendur í tingbókunum. Eitt kolaskip fór á land í Hvalba um aldraskiftið og tað skipið er ikki talan um nú. Tá vit fáa fleiri upplýsingar, tá kunnu vit staðfesta hvar skipið stavar frá ella hvørjum tíðarskeiði tað er bygt, sigur Símun Arge, fornfrøðingur.

Burtursæð frá skrokkinum verður neyvan tað stóra at finna. Tí sambært tingbókunum, so var tað bjargað, sum bjargast kundi aðrenn skipið hvarv. Millum annað endaðu tvær kanónir á skansanum í Havn.

jústinus

Turka-skipini verulig

Men tey hava verið mannaði við algierskum ella berbiskum sjórænarum. Hesi skipini hava verið stór, 500 mans hava verið umborð á hvørjum. Og tá tey vitjaðu í Hvalba í 1629 vórðu seks fólk dripin og 30 kvinnur og børn vórðu burturflutt, skrivar Dr. Jacobsen í Færøske Folkesagn og Æventyr

Á sumri 1629 gjørdur tvey ófriðarskip um seg í Suðuroy. Hetta skilst av eini umsókn, sum Joen Justinussen og Jens Skive próstur, saman við tveimum sýslumonnnum, senda til Kristian fjórða kong 6 juli 1629. Teir biðja um eitt skip til verju av Føroyum.

Eisini søgnin um prestin, sum gjørdist óður í høvðinum, av fallinum hann fekk tá turkar drupu son hansara er søguliga prógvað. Hetta stendur í kallsbókini fyri Suðuroy um hetta mundi og eisini um aðrar hendingar í samband við turkarnar. Presturin eitur Povel Rasmussen og tað sigst at hann gandaði turkaskipini. Hann floytti tríggar skeljar. Men hann sá, at ikki allir turkar vóru feigir, tí gandaði hann soleiðis, at bert tvær skeljar sukkur. Og í ódnarveðri fóru tvey skip á land. Her verður helst blandað saman, tí sambært søguligum keldum var bert tvey skip, ikki trý.

Svór hevnd

Í Færøske Folkesagn og Æventyr greiðir Dr. Jacobsen millum nannað frá um turkar í Suðuroy:

"Tað er gomul søgn, at ein maður við Neyst í Kvalbø, sum helt seg hava verið nógv órættáðan av bróður sínum í arvaskifti, svór hevnd ivir hann og lovaði, at reyður hani skuldi gala yvir

Neystagarð. So bar til eitt árið, at trí Turkaskip komu inn á Kvalbiarfjørð.

Neystamaðurin sigst at hava vist skipunum á leið og gjørt sær ógvuliga dælt við Turkarnar. Eld setti hann á Neystagarð meðan Turkarnir rændu og drópu í bygðini. Fólk flíddu undan, sum tey kundu best, niðan í fjøðlini til at skíla sær."

Sum áður nevnt, so sukkur tvær skeljar og eir fleyt eftir, tá prestur hevði gandað. Dr. Jacobsen skrivar:

"Um náttina kom hann av landnyðingi við rótan og tusti í brim Tvey skipiniingu í land undir prestsins bði í urðin sunnanfyri Hundagjógv og smildradust. Ein stóru Turkur setti fótur í spenn ímóti berginum og ryggir móti stevnum á øðrum skipinum. Tvær reisu skeyt hann skipið frá landi, men triðjuferi kroystist hann. Tað, ið slapp við lívi, flíddi á hit skipið, sum fór sína kó norðureftir."

"Á Gjörðasøndum eru nakrar túgvur, ið rópas Turkagravimar: her sigas líkini at vera grivin av Turkunum, sum røku upp. Líkið av presta-søninum rak eisini upp Tá høvdu teir skorit oyruni av honum og ris munnin aftur at oyrunum."

Her verður roynt at fáa viðin til haldar.

Mynd: Rúni Johansen

